10.3.2026

Hallintovaliokunnan kuuleminen

Erityisasiantuntija Hanna Leivo ja
lainsäädäntöneuvos Juho
Martikainen

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, HE 5/2026 vp

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Rikosprosessien keston kasvu ja sujuvoittamisen tarve

- Käsittelyaikojen pidentyminen (Keskimääräinen kokonaiskäsittelyaika on pidentynyt 10 vuodessa alle 10 kuukaudesta yli 15 kuukauteen.)
- Ehdotusten taustalla hallitusohjelman kirjaus.
- Uudistuksen päätavoitteet:

1) Sujuvoittaa rikosprosessia ja lyhentää käsittelyaikoja siirtämällä selviä ja yksinkertaisia sakkoasioita kevyempään menettelyyn.

2) Vapauttaa syyttäjien ja tuomioistuinten resursseja vaativampiin juttuihin ilman, että oikeusturva heikkenee.

Sakkomenettely nykyisin

- Sakkomenettelyssä on kyse sakkorangaistuksen määräämisestä tuomioistuimen ulkopuolella.
- Sakkomenettelyssä poliisi tai syyttäjä määrää sakkorangaistuksen.
- Sakkomenettely on nykyisin mahdollinen, jos rikoksesta voidaan tuomita sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.
- Lisäksi asian tulee olla selvä ja yksinkertainen.
- Sakkomenettely edellyttää sekä epäillyn että asianomistajan suostumusta.
- Menettelyssä käsitellään nykyisin noin 100 000 asiaa vuodessa.

Keskeiset ehdotukset (1/2)

- Soveltamisalan laajentaminen tekoihin, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta.
  -> Pois rajataan tietyt rikokset kuten henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, seksuaalirikokset sekä terrorismirikokset.
  -> Laajennus ei koske alle 18-vuotiaita.
- Poliisin ratkaisuvaltaa laajennetaan enintään kuuden kuukauden enimmäisrangaistustekoihin sekä enintään 60 päiväsakon suuruisiin sakkoihin.
- Menettämisseuraamuksen määrä nousee 5 000 € (nykyisin 1 000 €).
- Päihdetutkimuskustannusten määrääminen mahdollista sakkomenettelyssä.

Keskeiset ehdotukset (2/2)

- Epäillyn ja asianomistajan suostumus olisivat edelleen menettelyn käytön edellytyksenä.
- Asianomistajan riidaton, enintään 5 000 euron suuruinen rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen korvausvaatimus mahdollista ratkaista sakkomenettelyssä.
- Suostumuksen peruuttamisesta luopuminen.
- Asianomistajan muutoksenhakuoikeuden laajentaminen.

Esityksen vaikutukset

- Ehdotusten myötä useampia tuhansia asioita siirtyy tuomioistuimista sakkomenettelyyn. Tämä sujuvoittaa rikosprosessia.
- Uhrin asema paranee, riidattomien korvausten käsittely ja selkeä valitustie.
- Soveltamisalan laajentaminen edellyttää viranomaisten koulutusta.
- Ei olisi vaikutusta rikollisuuteen.
- Vaikutus sakon muuntorangaistuksen käyttöön olisi vähäinen.
- Muutoksilla ei olisi vaikutusta valtion sakkotuloihin.

Ehdotusten hyväksyttävyys

- Ehdotukset ovat merkityksellisiä perustuslain tuomiovallan käyttöä ja oikeusturvaa koskevien säännösten kannalta.
- Tuomiovallan ydin säilyy tuomioistuimilla.
- Menettely koskee vain selviä ja yksinkertaisia asioita, joista yleisen rangaistuskäytännön mukaan tuomitaan sakkorangaistus.
- Suostumus on menettelyn edellytys.
- Muutoksenhakuoikeutta parannetaan.

Kiitos!

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET